

Pouczenie o Panu naszym Jezusie Chrystusie (fragmenty)

Przekład wg odpisu w XVI-wiecznym rękopisie ze zbiorów Biblioteki Narodowej im. św. św. Cyryła i Metodego w Sofii, sygn. 433 (tzw. Kodeks Panagjurski), k. 50-58, za: *Apokryfy i legendy starotestamentowe Słowian południowych*, wyd. i red. G. Minczew, M. Skowronek, Kraków 2006, s. 190-204.

Miesiąca marca 1. dnia [Jezus] wskrzesił przyjaciela¹ swojego Łazarza. Miesiąca marca 18. dnia uczynił Bóg Niedzielę Palmową. Miesiąca tegoż dnia 21. uczynił Bóg Przemienienie. Miesiąca tegoż 22 uczynił Bóg Ostatnią Wieczerzę. Miesiąca tegoż 23. dnia ukrzyżowany został Pan Bóg. Miesiąca tegoż 25. dnia zmartwychwstał Chrystus, który żył na ziemi trzydzieści lat i trzy miesiące; i wniebowstąpił Chrystus miesiąca maja 3. dnia o godzinie szóstej.

Wiedźcie, bracia, że w roku są 52 tygodnie i dni 365, i godzin 8800.

I to wiedźcie, bracia: na świecie są trzy carstwa, tak jak święta jest Trójca na niebiosach; miesiący dwanaście – [tak jak] apostołów dwunastu: to rogi wieńczące trony cesarskie. Pierwsze cesarstwo jest greckie, drugie cesarstwo – bułgarskie, trzecie cesarstwo – niemieckie. Z cesarstwem greckim jest Ojciec, z cesarstwem niemieckim – Syn, z cesarstwem bułgarskim jest Duch Święty. Grecy Królestwo Boże zdradzą, niemieckie cesarstwo zniszczą zaś wszystkie narody półwierne.

To wiedźcie: na świecie jest wszystkich narodów 72. Prawowierne narody na świecie są: po pierwsze – Bułgarzy, po drugie – Grecy, po trzecie – Syryjczycy, po czwarte – Gruzini, po piąte – Rusini; w tych są trzy księgi prawowiernych: grecka, bułgarska i gruzińska. Półwiernych narodów jest dwanaście: 1 – Germanie, 2 – Fryzyjczycy, 3 – Węgrzy, 4 – Hindusi, 5 – Jakobici², 6 – Ormianie, 7 – Sasi, 8 – Lechici, 9 – Albańczycy, 10 – Chorwaci, 11 – Koptowie³, 12 – Niemcy.

Pytanie: Skąd wzięły się prawowierne narody i półwierne skąd pochodzą?

Odpowiedź: Noe miał trzech synów: Sema, Chama i Jafeta. Od Sema pochodzą prawowierni chrześcijanie, ponieważ Sem miał ośmiu synów i osiem córek.

¹ Dosłownie 'gościa'.

² Schizmatyczny jakobicki kościół chrześcijański założony po soborze chalcedońskim (451 r.). Jakobici odrzucali ludzką naturę Chrystusa.

³ Najprawdopodobniej chodzi o Koptów.

Synowie Sema wzięli sobie siostry swoje za żony, tak samo i [synowie] Jafeta, tak samo i [synowie] Chama. Synowie Sema powiedzieli: „Nie dotkniemy sióstr swoich”, i żony ich temu przytaknęły. I zbudowali dwa przybytki, i zbierali się mężczyźni w jednym przybytku, a kobiety w drugim, wystrzegając się siebie nawzajem. Tylko na pożywienie zbierali się [razem]. Zobaczył Pan ich wytrwałość i wysłał anioła i pobłogosławił ich, by płodzili się w sposób bezcielesny poprzez spojrzenie. Z tego powodu od Sema pochodzi pięć narodów prawowiernych, od Jafeta pochodzą Egipcjanie i Faraonicy, a ponieważ wyklęty został Cham, tak samo i dzieci jego wyklęte są i zostały zgładzone w potopie.

Pytanie: Niewierne narody skąd się zaczęły?

Odpowiedź: Od Ismaela i Hagar, matki jego. Ismael, bękart Abrahama, położył się z matką swoją na Synaju. Rzekł: „Niech złapią nasienie moje liczne kobiety, niech zwycięży nad nasieniem Abrahamowym”. Od nich zaczęły się narody niewierne.

Kain, zabijając brata swojego wpierw Boga się wyrzekł, po drugie ojca zasmucił, po trzecie matkę osierocił, po czwarte brata zagubił, po piąte krew przelał, po szóste ziemię pohańbił, po siódme piekło osłodził.

Pytanie: Kiedy umarła czwarta część [ludzi]?

Odpowiedź: Kiedy zabił Kain brata swojego.

Pytanie: Ile czasu spędził Adam w Raju?

Odpowiedź: Niektórzy twierdzą, iż od rana do południa. Ja zaś mówię: trzydzieści lat, zanim zgrzeszył.

Pytanie: Kto zrodził wszystko, postarzał się i powrócił do łona matki swojej?

Odpowiedź: Adam z ziemi się zrodził i do ziemi wszedł.

Pytanie: [Co to jest:] dwoje stoi, dwoje biegnie?

Odpowiedź: [Stojące] to niebo i ziemia, [biegnące] to słońce i księżyc, dzień i noc.

Pytanie: [Co to jest:] jeden zabiera, a drugi ukrywa?

Odpowiedź: To, co zabiera, to śmierć, a to, co ukrywa, to ziemia.

Pytanie: Które drzewo jest drzewem poznania?

Odpowiedź: Pańskie. Pismo tak mówi. Czemu – nie pytajcie.

Pytanie: Gdzie przebywał Adam, wyszedłszy z Raju?

Odpowiedź: W ziemi Madianitów.

Pytanie: Skąd wziął Pan ziemię i stworzył człowieka?

Odpowiedź: Z ziemi Madianitów, z miasta Jeruzalem, pośrodku nieba i ziemi, gdzie jest krzyż. Jak bowiem rzekł prorok: „Jeden jest Bóg nasz jedyny”.

Pytanie: W którym miesiącu nadszedł potop na ludzi?

Odpowiedź: Siódmego dnia marca i również w marcu ustał.

Pytanie: Kto jako pierwszy złożył ofiarę Bogu?

Odpowiedź: Noe, wyszedłszy z arki.

Pytanie: Kto urodził Elime⁴?

Odpowiedź: Wnuk Noego, syn Sema.

Pytanie: Kto za życia wszedł do grobu?

Odpowiedź: Natar⁵; kiedy osądził proroków, rozwarła się ziemia i pochłonęła go.

Pytanie: Kto za życia wszedł na niebiosy?

Odpowiedź: Elias, jako prorok.

Pytanie: Gdzie ziemia została utwierdzona?

Odpowiedź: Na wodach.

Pytanie: Jak się nazywają rodzice Mojżesza?

Odpowiedź: Melchizedek i Abraham⁶.

⁴ Biblia nie wspomina potomka Noego o takim imieniu.

⁵ W Biblii brak. Niejasne, o kogo chodzi.

⁶ Być może jako pierwsi kapłani.

Pytanie: Ile lat spędził Izrael na pustyni?

Odpowiedź: Czterdzieści lat.

Pytanie: Gdzie uczynili Hebrajczycy Paschę zimą?

Odpowiedź: Jak rzekł prorok, na polach Egiptu. [...]

Pytanie: Kto podpowiedział Kainowi, by zabił brata swojego Abła?

Odpowiedź: Diabeł mu podpowiedział.

Pytanie: Kim byli synowie Boży, którzy widzieli i wzięli córki człowiecze?

Odpowiedź: [To] synowie Sema, łączący się bezcieleśnie z żonami [swoimi], które rodziły [po połączeniu] poprzez myśl⁷.

Pytanie: Dlaczego Mojżesz widział krzew ogniem płonący i nie spalający się?

Odpowiedź: Dla osądzenia Hebrajczyków, jak zapowiedział im prorok.

Pytanie: Po co Bóg dał prawo rozumne?

Odpowiedź: Aby ciemność piekła się rozjaśniła. Jest to dar Pana Boga naszego.

Pytanie: Kiedy człowiek rozumie i przyjmuje Ducha Bożego?

Odpowiedź: Kiedy mówi do niego anioł Pański w łonie matki; cieszy się wtedy bardzo.

Pytanie: Gdzie, kiedy i jak działają aniołowie?

Odpowiedź: Podczas chrztu Pańskiego, słowa Pańskie podziwiając.

Pytanie: Kiedy strach ogarnął aniołów?

Odpowiedź: Kiedy przeprowadził Pan ród Hebrajski i manę dał mu jeść; wiedzieli bowiem aniołowie, iż ukrzyżuje [on] Pana. Z tego powodu się przerazili.

Pytanie: Czym jest prawdziwa góra anielska?

Odpowiedź: Tronem Pańskim.

⁷ Uzupełnienie wg innych odpisów tekstu.

Pytanie: Jakiemu grzesznikowi nie będzie wybaczone?

Odpowiedź: Zdrajcy; imię jego Judasz.

Pytanie: Jaki grzech jest największy ze wszystkich?

Odpowiedź: Nieuszanowanie rodziców, większego nie ma.

Pytanie: [Spełnianie] którego przykazania wybaczy ludziom każdy grzech?

Odpowiedź: Nie osądzajcie, abyście nie byli sądzeni.

Pytanie: Gwiazdy mają korzenie czy nie?

Odpowiedź: Rzekł prorok: księżyc i gwiazdy ukorzenił [Bóg].

Pytanie: Co jest fundamentem słońca?

Odpowiedź: Nic, bowiem przez aniołów jest unoszone.

Pytanie: Jak nazywają się rodzice Mojżesza?

Odpowiedź: Ojciec Abraham, matka jego Chawel⁸.

Pytanie: [Co to jest:] wół umiera, gawron się cieszy?

Odpowiedź: Człowiek umiera, piekło się raduje.

Pytanie: [Co to jest:] to, czego ty nie widzisz, widzi cię i słyszy, co mówisz.

Odpowiedź: Pan widzi, co czynisz i co mówisz, wszystkie uczynki twoje.

Pytanie: [Co to jest:] orzeł je, a kruk mówi?

Odpowiedź: Orłem jest Adam, który w Raj był zapatrzony, inaczej niż Ewa.

Pytanie: [Co to jest:] suka w pośpiechu ślepe szczenięta rodzi?

Odpowiedź: Hebrajczycy w pośpiechu nasienie swoje zgubili⁹.

Pytanie: [Co to jest:] dwukrotnie mierz, jeden raz krój.

Odpowiedź: Miej Boga w sercu swoim, grzechu się nie bój¹⁰.

⁸ Tak w tekście. Chodzi prawdopodobnie o Keturę, drugą żonę Abrahama (Rdz 25, 1).

⁹ Por. przysłowie bułgarskie 'Бързата кучка слепи ги ражда'.

¹⁰ Por. przysłowie bułgarskie 'Два пъти мери, веднъж режи'.

Pytanie: Pan dał życie, a wróg dobytek zabrał.

Odpowiedź: Pan Hebrajczyków karmił manną, a oni Go ukrzyżowali.

Pytanie: [Co to jest:] nauczyciele, którzy uczą, a sami tak nie czynią.

Odpowiedź: Lepiej by było takiemu się nie urodzić.

Pytanie: [Co będzie z tym,] co dusze gubi?

Odpowiedź: Chwycą go aniołowie w gniewie, do ognia rzucą bijąc i mówiąc: po co wzięłeś duszę, której nie dałeś?

Pytanie: Po co stworzył Bóg drzewa dzikie?

Odpowiedź: Stworzył Bóg drzewa dzikie, aby były na łasce drzew dających owoce.

Pytanie: W jaki sposób będzie Bóg sądzić cały świat?

Odpowiedź: Sposobem i urodą nadobnego Józefa.

Pytanie: W jakim języku Bóg będzie sądzić świat?

Odpowiedź: W języku syryjskim.

Pytanie: Dlaczego Wielki Piątek jest dniem ze wszystkich największym?

Odpowiedź: Kiedy ukrzyżowali Pana Boga naszego Jezusa Chrystusa, wtedy widziało to słońce i stanęło na trzy godziny, i tak zawsze Wielki Piątek wygląda. Z tego powodu jest dniem największym ze wszystkich.

Pytanie: Dlaczego ludzie kłaniają się, patrząc na Wschód?

Odpowiedź: Ponieważ Bóg siedzi na tronie po wschodniej stronie i sądzi świat.

Pytanie: Co znaczy „alleluja”, jak się mówi?

Odpowiedź: Alleluja po hebrajsku: chwalcie Pana.

Pytanie: Do morza woda którędy wchodzi?

Odpowiedź: Każde zwierzę krwią się karmi, tak i dla morza pożywieniem jest woda.

Pytanie: Co jest solą morza?

Odpowiedź: Tym, czym dla zwierząt jest tłuszcz, tym sól dla morza.

Pytanie: Jak ma się człowiek ustrzec diabła?

Odpowiedź: Postem się go ustrzeże. Kiedy bowiem pości człowiek, diabeł nic mu zrobić nie może.

Pytanie: Do którego proroka upodobnił się Pan?

Odpowiedź: Prorok Jonasz był trzy dni we wnętrzu wieloryba, tak i Pan nasz we wnętrzu ziemi spędził trzy dni [...].

Pytanie: Powiedz mi, ojcze, kto jest lepszy – ten, który pyta, czy ten, który uczy?

Odpowiedź: Ten, który naucza, jest jako krzemień zimny, co leży: kiedy uderzą nim o kamień, puści od tego draśnięcia iskrę i zapali się. Jeżeli zechce, wszystkie drzewa spali; jeżeli zaś krzemień draśnięty nie będzie, [ten, który pyta] nie zrozumie nic. Z tego powodu lepszy jest ten, który pyta.

przeł. Ivan Petrov